

" Waterkwaliteit en visbestand in de Moervaart-Durme anno 2022 "

1. Inleiding

In het noorden van de provincie Oost-Vlaanderen, tussen het Kanaal Gent-Terneuzen en de Durme bevindt zich de Moervaart. Samen met de afgesneden westelijke tak van de Durme vormt dit een bevaarbare waterloop tussen Gent en Lokeren met een lengte van 35 kilometer.

2. Waterkwaliteit

a) Huidige toestand

De Moervaart en de Getijdedurme zijn beide aangeduid als Vlaams waterlichaam.

De fysisch-chemische kwaliteit van oppervlaktewater wordt volgens de Europese Kaderrichtlijn Water ingedeeld in 5 klassen: slecht, ontoereikend, matig, goed en zeer goed.

Het meest recente jaar waarvoor alle meetgegevens volledig afgewerkt en beschikbaar zijn, is 2021. Ter vergelijking werden de gegevens van 2015 gebruikt.

De fysisch-chemische kwaliteit (als samenvatting van 5 gidsparameters: totaal stikstof, totaal fosfor, geleidbaarheid, zuurstof en pH) was voor de Moervaart "ontoereikend" in 2015 en "slecht" in 2021; voor de Getijdedurme was dat zowel in 2015 als in 2021 "slecht".

De totale biologische waterkwaliteit van deze waterlichamen was voor de Moervaart zowel in 2015 als in 2021 "ontoereikend"; voor de Getijdedurme was dat "goed" in 2015 en "ontoereikend" in 2021.

b) Toekomstperspectieven

a. De komende jaren wordt vooruitgang beoogd via generieke maatregelen zoals bijvoorbeeld de verdere uitbouw en optimalisatie van de waterzuiveringsinfrastructuur. Langs de Moervaart worden inrichtingswerken voorzien, om moeras- en rietvegetaties te creëren, in het kader van de raamovereenkomst Moervaartvallei. De Moervaart-Durme is voor zijn waterkwaliteit deels afhankelijk van de kwaliteit van het water die het ontvangt van zijn zijlopen. Ook op en langs de zijloop van de Zuidlede (klasse 3) worden specifieke maatregelen voorzien ter verhoging van de natuurlijkheid van de waterloop en creatie van een blauwgroene as.

b. Het Vlaams oppervlaktewaterlichaam van de Moervaart werd in de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2022-2027, aangeduid als klasse 4 aandachtsgebied. Het bereiken van de goede toestand voor dit oppervlaktewaterlichaam wordt voorzien in 2033, of erna van zodra natuurlijk herstel is opgetreden, mits uitvoering van acties opgenomen in stroomgebiedbeheerplan 3 en 4.

3. Afvissingen

De meest recente afvissingen voor de Moervaart-Durme, dateren van het najaar 2022. De resultaten worden op dit moment verwerkt en zullen volgend jaar (2023) ter beschikking worden gesteld. De laatste gerapporteerde gegevens dateren van 2017.

In opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) werd door het ATKB in 2017 een bemonstering uitgevoerd.

De bemonsteringen op het kanaal Moervaart – Durme zijn uitgevoerd op 2 tot en met 5 oktober 2017. Op dit kanaal is de visstand bemonsterd met een gecombineerde zegen-elektrovisserij.

a) Soortensamenstelling

Bij deze bemonstering zijn in totaal zestien vissoorten exclusief hybride (kruising tussen twee karperachtigen) gevangen. Dit is één soort meer dan tijdens de bemonstering in 2012 is aangetroffen (Tabel 6.7).

De meeste soorten behoren tot het eurytope stromingsgilde, namelijk: paling, baars, blankvoorn, brasem, driedoornige stekelbaars, gibel, karper, kolblei, pos, snoek en snoekbaars. Tot het limnofiele gilde behoren de soorten rietvoorn en zeelt. Winde is als enige rheofiele soort aangetroffen.

Tot de mariene soorten behoren de brakwatergrondel en dunlipharder. Exoten zijn niet aangetroffen.

Nieuw aangetroffen soorten zijn de brakwatergrondel, dunlipharder, winde en zeelt. De brakwatergrondel is tijdens de bemonstering aangetroffen in het meest stroomafwaartse deel van het kanaal, welke tijdens de vorige bemonstering nog geen onderdeel uitmaakte van het onderzoeksgebied.

Bittervoorn en zwartbekgrondel zijn tijdens de bemonstering van 2017 in tegenstelling tot de meest recente bemonsteringen niet meer aangetroffen.

Tijdens de bemonstering is eveneens gelet op de aanwezigheid van kreeften en krabben. In totaal zijn er tijdens de bemonstering veertien gevlekte Amerikaanse rivierkreeften en twee Chinese wolhandkrabben aangetroffen.

Het soortenrijkdom is met 16 soorten exclusief hybride (kruising tussen twee karperachtigen) niet bijzonder hoog. Er is één soort meer gevangen dan bij de bemonstering in 2012. De samenstelling van het soortenrijkdom is echter wel divers.

b) Omvang van het visbestand

De omvang van het visbestand wordt geschat op 217,0 kg/ha en 4.978 stuks/ha (Tabel 6.8). De visbiomassa bestaat met name uit brasem (35%) en dunlipharder (31%).

Voor de overige soorten is het aandeel minder dan 10 %. Blankvoorn heeft van deze soorten nog het grootste aandeel.

Op basis van aantallen komen de soorten blankvoorn (48%), baars (26%) en brasem (19%) het meest frequent voor.

Opvallend is de hoge biomassa afkomstig van de dunlipharder. Tijdens de bemonstering zijn 30 grote exemplaren gevangen. De verspreiding van deze soort blijft vooral beperkt tot het meest benedenstroomse gedeelte van het kanaal, welke tijdens de vorige bemonstering nog geen onderdeel uitmaakte van het onderzoeksgebied. De oppervlakte van het gebied waar deze soort is gevangen is goed voor circa 25% van het totale onderzoeksgebied. Het kanaal Moervaart-Durme is nabij de monding in het zeekanaal immers breder dan op de meer bovenstrooms gelegen trajecten. Dit is van invloed op de uiteindelijke bestandschatting.

De omvang van het visbestand is dus geschat op 217 kg/ha en 4.978 kg/ha. Dit is een omvangrijk visbestand voor een kanaal van dergelijke omvang. De visbiomassa wordt met name gedomineerd door brasem en blankvoorn. Snoek heeft eveneens een groot aandeel in de visbiomassa. Op basis van aantal zijn het met name de soorten baars, blankvoorn en brasem die het merendeel vertegenwoordigen.

Er is tevens sprake van een gespreide visstand over de verschillende kanaaldelen. Het meest omvangrijke visbestand wordt gevonden meer bovenstrooms in stedelijk gebied (760,3 kg/ha 38.459 stuks/ha). De laagste visbestanden worden gevonden kort aan de monding (8,0 kg/ha 118 stuks/ha) en meer halverwege het kanaal (63,1 – 43,3 kg/ha en 2.402 – 5.952 stuks/ha).

Het aantreffen van een relatief groot aantal dunlipharders zorgt ervoor dat deze soort een aanzienlijk aandeel (31%) heeft in de totale visbiomassa. Hoewel de verspreiding van deze soort met name beperkt blijft tot het meest benedenstroomse deel van het kanaal wordt deze vis ook landinwaarts gevonden. Ten tijden van de bemonstering was er sprake van relatief zoute omstandigheden. In perioden met meer afvoer zal het kanaal overwegend zoeter zijn. In hoeverre de afvoer bepalend is voor de populatie van harder is niet geweten.

Tijdens het onderzoek in 2012 zijn enkele zwartbekgrondels in het benedenstroomse gebied gevangen. Een normaal beeld is dat deze soort zich invasief uitbreidt. Dit lijkt echter niet het geval te zijn geweest op het kanaal Moervaart – Durme. Hoewel het slechts om enkele exemplaren gaat lijkt deze soort te zijn verdwenen. In plaats daarvan is nu de mariene brakwatergrondel aangetroffen. Voor beide soorten geldt dat de vangstaantallen gering zijn. Het al dan niet aantreffen van bepaalde soorten is daarom deels op toeval berust.

De predator-prooi verhouding is berekend op 1:1,2. Deze verhouding geeft aan dat er een evenwichtige situatie tussen predatoren en prooivis aanwezig is. Op basis van deze verhouding zal er een beperkt regulerend effect op het prooivisbestand aanwezig zijn.

VERBEIREN Marc

Wolvertem, december 2022

{ BRON : schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger mevrouw Gwenny DE VROE in het Vlaams Parlement ; zie :

vraag gesteld aan de minister van Omgeving (Milieu) Zuhail DEMIR :
“ *Bulletin van Vragen en Antwoorden* “ , Vlaams Parlement , zitting 2022-2023 , vraag nr. 109 van 21 oktober 2022 } .

Tabellen : zie volgende bladzijde.

Tabel 6.7. Soortensamenstelling op het kanaal Moervaart – Durme over de jaren 2012 en 2017.

		2012	2017
Eurytoop	Aal/Paling	x	x
	Baars	x	x
	Blankvoorn	x	x
	Brasem	x	x
	Driedoomige stekelbaars	x	x
	Giebel	x	x
	Hybride	x	x
	Karper	x	x
	Kolblei	x	x
	Pos	x	x
	Snoek	x	x
	Snoekbaars	x	x
	Limnofiel	Bittervoorn	x
Rietvoorn/Ruisvoorn		x	x
Tiendoomige stekelbaars		x	
Rheofiel	Zeelt		x
	Winde		x
Marien	Brakwatergrondel		x
	Dunlipharder		x
Exoot	Zwartbekgrondel	x	

Tabel 6.8. Verschil in het visbestand (kg/ha) bij de belangrijkste soorten tussen 2012 en 2017.

	2012	2017
Baars	8,1	9,1
Blankvoorn	9,6	22,6
Brasem	134,6	76,7
Snoek	6	17,4
n soorten	15	17
Totaal	188,0	217,0